

UILYAM VORDSVORT LIRIKASIDA TABIAT OBRAZLARI VA LANDSHAFTNING BADIY XUSUSIYATLARI

Abdullayeva Guljaxon

Ikkinchi oliy ta'lim talabasi, 412-guruh

Qayumova Mohinur

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Filologiya fakulteti

Chet tillari va adabiyoti (quyi kurslar) kafedrasida o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada William Wordsworth lirikasida tabiat obrazlari va landshaft tasvirining badiiy, estetik hamda lingvopoetik xususiyatlari chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqot romantizm davri poetikasiga tayangan holda olib borilib, shoir ijodida tabiatning nafaqat estetik obyekt, balki inson ruhiyati, xotirasi va ma'naviy o'sishi bilan uzviy bog'liq hodisa sifatidagi talqini yoritiladi. Shuningdek, landshaft tasvirlarining semantik yuklamasi, ularning inson ichki kechinmalarini ifodalashdagi o'рни va poetik funksiyasi keng qamrovda o'rganiladi. Natijada Wordsworth lirikasida tabiat obrazlari inson va borliq o'rtasidagi uyg'unlikni aks ettiruvchi asosiy badiiy vosita ekanligi aniqlanadi.

Kalit so'zlar: tabiat obrazi, landshaft, romantizm, lirika, poetika, ruhiy kechinma, estetik tasvir, lingvopoetika

ABSTRACT

This article provides an in-depth analysis of nature imagery and landscape representation in the poetry of William Wordsworth, focusing on their artistic, aesthetic, and linguopoetic features. Grounded in the principles of Romantic poetics, the study examines how nature in Wordsworth's works functions not merely as an aesthetic object but as an essential element connected to human consciousness, memory, and spiritual

development. Furthermore, the semantic richness of landscape descriptions and their role in expressing inner emotional states are thoroughly explored. The findings suggest that nature imagery in Wordsworth's lyric poetry serves as a central artistic device reflecting the harmony between human beings and the natural world.

Keywords: nature imagery, landscape, Romanticism, lyric poetry, poetics, emotion, aesthetics, linguopoetics

Kirish

XVIII asr oxiri va XIX asr boshlarida Yevropa adabiyotida yuzaga kelgan romantizm oqimi insonning ichki dunyosiga, hissiyotlariga va tabiat bilan bog'liqligiga alohida e'tibor qaratdi. Ushbu davrda ijod qilgan William Wordsworth romantizmning yetakchi vakillaridan biri sifatida taniladi. Uning ijodida tabiat oddiy fon emas, balki faol ishtirokchi, inson ruhiyati bilan uzviy bog'liq bo'lgan tirik tizim sifatida namoyon bo'ladi. Wordsworth poetikasida tabiat insonning ma'naviy kamolotida muhim rol o'ynaydi. Shoir tabiat orqali insonni tarbiyalash, uning qalbini poklash va hayot mazmunini anglash mumkinligini ta'kidlaydi. Shu sababli uning lirikasida landshaft tasvirlari oddiy tasviriy vosita emas, balki chuqur falsafiy mazmunga ega badiiy element sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur maqolaning asosiy maqsadi — Wordsworth lirikasida tabiat obrazlari va landshaftning badiiy xususiyatlarini har tomonlama tahlil qilishdir.

Tadqiqot vazifalari:

Wordsworth lirikasida tabiat obrazlarining poetik mohiyatini aniqlash;

Landshaft tasvirlarining badiiy va semantik funksiyalarini o'rganish;

Tabiat va inson o'rtasidagi o'zaro munosabatni ochib berish;

Romantik poetika doirasida ushbu hodisalarning o'rnini aniqlash;

Metodologiya

Tadqiqot jarayonida bir nechta ilmiy yondashuvlardan foydalanildi. Avvalo, lingvopoetik tahlil usuli orqali she'riy matnlardagi badiiy vositalar, metafora, epitet va ramziy ifodalar o'rganildi. Stilistik tahlil yordamida til birliklarining estetik vazifalari aniqlandi. Shuningdek, kontekstual tahlil orqali Wordsworth asarlarining tarixiy va madaniy konteksti hisobga olindi. Qiyosiy adabiy tahlil yordamida esa romantizm davrining boshqa vakillari bilan umumiy va farqli jihatlar ko'rib chiqildi. Tadqiqot materiali sifatida Wordsworthning quyidagi mashhur asarlari tanlab olindi:

“Lines Composed a Few Miles above Tintern Abbey”

“I Wandered Lonely as a Cloud”

“The Solitary Reaper”

Natijalar

Tahlil natijalari Wordsworth lirikasida tabiat obrazlari va landshaft tasvirlari murakkab va ko'p qatlamli tizimni tashkil etishini ko'rsatdi. Birinchidan, tabiat obrazlari shoirida ruhiy aks-sado sifatida namoyon bo'ladi. Tabiat tasviri orqali insonning ichki holati, xotiralari va hissiyotlari ifodalanadi. Masalan, “I Wandered Lonely as a Cloud” she'rida gullar tasviri shoirning ruhiy quvonchini ifodalaydi. Ikkinchidan, landshaft tasvirlari dinamik xarakterga ega. Wordsworth tabiatni statik emas, balki harakatdagi, o'zgaruvchan va jonli tizim sifatida tasvirlaydi. Bu esa o'quvchida vizual va hissiy taassurot uyg'otadi. Uchinchidan, tabiat va inson o'rtasidagi uyg'unlik markaziy g'oya sifatida namoyon bo'ladi. Shoir tabiatni insonning ajralmas qismi sifatida talqin qiladi. Bu esa romantizmning asosiy falsafiy konsepsiyalaridan biridir. To'rtinchidan, Wordsworth oddiy va tabiiy til orqali chuqur falsafiy mazmunni ifodalaydi. Uning poetikasi sun'iylikdan xoli bo'lib, tabiiylik va samimiylikka asoslanadi.

Muhokama

Natijalar shuni ko'rsatadiki, William Wordsworth lirikasida tabiat obrazlari ko'p funksiyali badiiy vosita sifatida xizmat qiladi. Ular nafaqat estetik zavq bag'ishlaydi, balki

insonning ichki dunyosini ochib beradi, uning ruhiy holatini aks ettiradi. Wordsworthning tabiatga bo‘lgan munosabati boshqa romantik shoirlardan farqli ravishda chuqur axloqiy va falsafiy xarakterga ega. Masalan, “Tintern Abbey” she’rida tabiat insonni ruhiy jihatdan boyituvchi va unga hayotiy kuch bag‘ishlovchi manba sifatida tasvirlanadi. Shuningdek, shoirning tabiat tasvirlari ekologik ong elementlarini ham o‘z ichiga oladi. Bu esa Wordsworth ijodining zamonaviy ekologik tadqiqotlar uchun ham dolzarb ekanligini ko‘rsatadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, William Wordsworth lirikasida tabiat obrazlari va landshaft tasvirlari muhim badiiy va semantik funksiyaga ega. Ular orqali shoir insonning ichki dunyosini, ruhiy kechinmalarini va tabiat bilan uyg‘unligini chuqur ifodalaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Wordsworth ijodida tabiat nafaqat estetik obyekt, balki insonning ma’naviy rivojlanishida muhim rol o‘ynaydigan falsafiy kategoriya hisoblanadi. Ushbu tadqiqot Wordsworth lirikasini yanada chuqur o‘rganish va romantizm poetikasini kengroq tushunishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abrams, M. H. (1999). *A Glossary of Literary Terms*.
2. Wordsworth, W. (1798). *Lyrical Ballads*.
3. Wordsworth, W. (1802). *Preface to Lyrical Ballads*.
4. Gill, S. (2006). *William Wordsworth: A Life*.
5. Bate, J. (1991). *Romantic Ecology*.
6. Coleridge, S. T. (1817). *Biographia Literaria*.
7. Eagleton, T. (2008). *Literary Theory: An Introduction*.
8. Peck, J., & Coyle, M. (2002). *A Brief History of English Literature*.
9. Ferber, M. (2012). *Romanticism*.
10. Hartman, G. (1964). *Wordsworth’s Poetry*.